

Dana Costin Stelian „Copiii romi între supraviețuire și succes”, Editura Expert, București, 2009, 412 p.

Drd. Marian Bojincă¹
Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Sursa: Revista Inovația Socială nr. 2/2010 (iulie-decembrie) pp. ...

URL stabil: <http://inovatiasociala.ro/index.php/jurnal/article/view/69>

Publicată de: Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Revista Inovația Socială este o revistă online creată în cadrul proiectului „Inovația Socială - Factor al dezvoltării socio-economice”, proiect coordonat de Prof.dr. Cătălin Zamfir în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții. Această revistă utilizează politica liberului acces la conținut, pornind de la principiul conform căruia cercetarea deschisă publicului sporește schimbul global de cunoaștere. Inovația socială este o revistă electronică pe care cititorii o pot urmări pe măsură ce este scrisă și pe care o pot scrie ei înșiși. Revista va avea o apariție bianuală, dar fără a avea o dată de apariție, ci un interval în care este scrisă. Astfel, în lunile ianuarie-iunie 2009 va fi scris primul număr. În perioada respectivă, pe platforma online vor fi publicate în timp real contribuțiile și dialogurile generate între cititori și contribuitori.

Prin accesarea articolelor din arhiva Revistei Inovația Socială indicați acceptarea termenilor și condițiilor de utilizare care sunt disponibile la adresa <http://www.inovatiasociala.ro/> care indică, în parte, faptul că puteți utiliza copiile articolelor doar pentru utilizare personală, necomercială. Vă rugăm să contactați redacția pentru alte tipuri de utilizare la adresa contact@inovatiasociala.ro.

Orice copie a materialelor din Revista Inovația Socială trebuie să conțină aceeași notă de drepturi legale, așa cum apar acestea pe ecran sau tipărite.

Dana Costin Stelian „Copiii romi între supraviețuire și succes”, Editura Expert, București, 2009, 412 p.

Drd. Marian Bojincă

Cartea „Copiii romi între supraviețuire și succes” vine într-un context în care problema romilor se află pe agenda publică, fără a-și găsi, însă, decât soluții parțiale, sectoriale, uneori lipsite de coerență și viziune, care nu par să înregistreze rezultate semnificative, reflectate în calitatea vieții. În același timp, referențialul colectiv abundă în stereotipii și prejudecăți referitoare la populația de etnie romă, ce persistă și se perpetuează. „Te dau la țigani!” sau „Era o mare țigănie acolo!” sunt expresii pe care le auzim frecvent în limbajul cotidian și care reflectă situația existentă. Dincolo de acestea, campania unui cotidian național intitulată „Țigan în loc de rom” este de dată recentă, iar subiecte precum „romii din Italia care ne fac de răs și alterează imaginea României în plan extern” au fost intens dezbătute în ultima perioadă. Deși comunitatea științifică a produs, în ultimii ani, o serie de lucrări și analize referitoare la problemele populației de etnie romă, se simte totuși lipsa unei abordări sintetice, care să reunească puncte de vedere, abordări, viziuni diferite sau complementare și să elaboreze direcții de acțiune clare. Lucrarea de față vine ca un răspuns la această necesitate reală și aduce în lumină o serie de studii și date, construiește pe fundamente existente, încercând, în același timp, să ofere argumente și corelații noi.

Cosima Rughiniș observa într-un articol dedicat subiectului anumite controverse existente cu privire la populația de etnie romă: „*Cine este responsabil pentru situația în care se află romii: ei însăși sau societatea românească? Sunt problemele cu care se confruntă romii probleme etnice sau probleme sociale?*”². În lucrarea de față găsim date și exemple edificatoare, care răspund, direct sau indirect, unor astfel de controverse. Dana Costin Stelian realizează în această carte o diagnoză, o analiză de probleme, actori și recomandări. Este o lucrare bazată pe o vastă expertiză în domeniu, care reușește să reunească date statistice relevante, repere teoretice utile și o viziune proprie asupra problematicii, oferind, pe de o parte, un cadru de analiză, iar pe de altă parte, răspunsuri la întrebările punctuale ridicate de situațiile punctuale pe care populația de etnie romă le cunoaște.

Punctul de plecare al cărții îl constituie „ideea de a măsura *gap*-ul dintre populația de romi și populația totală pe o serie de indicatori socioeconomi, și nu numai, și de a estima apoi orizontul de timp și resursele financiare necesare pentru eliminarea acestui *gap*. Ipoteza mea este însă că decalajele sunt atât de profunde încât, pe de o parte, schimbări semnificative nu pot fi realizate decât pe termen lung (uneori, pe durata de viață a unei generații)” (pp. 17).

Cartea debutează cu un capitol intitulat „Țiganii între ignorare și îngrijorare”, numele volumului coordonat în 1993 de prof. univ dr. Cătălin Zamfir și Elena Zamfir. Aici sunt fixate coordonatele analizei: dimensiunea etnico-identitară, dimensiunea economică și cea socială. Analiza ia în considerare contextul socioeconomic, schimbările care au avut loc după 1990 și prezintă situația romilor înainte de acest moment, dar și perioada anilor de tranziție care au urmat. Radiografia realizată cu precizie reușește să redea anumite stări de fapt care conturează un tablou general concludent: „La sfârșitul anilor '60, într-o maternitate din Iași, la vizită, o țigancă raportează șefului de secție că a fost jignită de o colegă de cameră. „Dar ce ți-a zis?” întreabă medicul. „Păi, m-a făcut țigancă și nici tovarășul Nicolae Ceaușescu nu ne zice țigani”. „Dar cum vă zice?” întreabă medicul, nedumerit. „Alte naționalități conlocuitoare”, răspunde țigancă triumfător...” (p. 51).

Următoarele două capitole ale cărții se focalizează pe categoria copiilor romi, având în vedere dimensiunea socială, psihologică, culturală și juridică. Apar date despre accesul la educație, treceri în revistă și analize ale legislației în vigoare, dar și elemente ce țin de cutumă în cadrul familiilor de romi, de riscurile la care este supus copilul de etnie romă. Situația copilului de etnie romă este pusă sub lupă și privită din diverse ipostaze, având în vedere contextul general. Analiza situației se face în strânsă legătură cu parametrii schimbărilor sociale determinate de perioada de tranziție. Contextualizarea are rolul de a întregi imaginea, pendulând permanent între macro și micro. „Când se termină copilăria romilor?”, „Educația copiilor romi”, „Sănătatea copiilor romi”, „Exploatarea prin

2 Rughiniș Cosima (2002). *Sunt problemele cu care se confruntă romii de natură etnică sau socială?* în Revista de Asistență Socială Nr. 4-5 / 2002

muncă”, „Sărăcia copiilor romi” sunt puncte pe care autorul le dezbate în profunzime, în cadrul acestei tematici.

Autorul nu se mulțumește doar să evalueze, să constate o stare de fapt, după cum și menționează în finalul cărții, ci propune, în ultimul capitol al lucrării, o schemă integrată de intervenție incluzivă și interculturală la nivel comunitar. Ceea ce autorul constată spre final este că problematica populației de romi se poate cumula în trei mari categorii: „sărăcie, educație scăzută și cultură de tip tradițional” (pp. 363). Nota optimistă, poate utopică, în care carte se încheie reprezintă mesajul, crezul întregii dezbateri și analize propuse de autor: „Este momentul ca hotărârea politicianilor, competența profesioniștilor, talentul financiar al oamenilor de afaceri, devotamentul liderilor comunitari, creativitatea practicienilor și perseverența educatorilor să se alăture speranțelor și viselor fiecărui părinte, pentru a construi o lume în care fiecare copil să aibă nu doar drepturi egale, ci și șanse egale. Pentru ca mâine, copiii „lor” și copiii „noștri” să fie toți oameni – egali, deplini, fericiți” (pp. 396).

Cartea reprezintă un instrument de lucru util atât celor care au atribuții în domeniul elaborării de politici publice, actorilor instituționali, dar și sectorului non-guvernamental în construirea diverselor programe care vizează această categorie a populației. De asemenea, cartea reprezintă un punct de referință, prin amploarea și puterea de cuprindere a analizei pentru literatura centrată pe această tematică.

Drd. Marian Bojincă
Asistent de cercetare

Interviu Dana Simu, autoarea volumului „Copiii romi între supraviețuire și succes”, Editura Expert, București, 2009, 412 p. dana_costin@yahoo.com

Cum a luat naștere ideea apariției acestui volum?

În primul rând trebuie să va spun că acest volum reprezintă teza mea de doctorat. Mi-este însă greu să precizez momentul în care „a luat naștere această idee” cum spuneți dvs. Și poate că, de fapt, nici nu este vorba despre un singur moment ci de un proces. Sigur că a existat o decizie cu privire la subiectul unei potențiale teze atunci când am susținut examenul de admitere la doctorat. Iar criteriile au fost foarte clare: „trebuie să aibă de-a face cu asistența socială, pentru că asta ai terminat și trebuie să fie ceva la care te pricepi”. Și singurul lucru la care „mă pricepeam” erau copiii romi pentru că asta studiasem în ultimii 5 ani. Cum am ajuns să mă ocup de acest subiect este iarăși rezultatul mai multor factori sau, mai degrabă, al mai multor oameni: mama mea care a fost mai bine de 25 de ani asistentă de ocrotire într-un cartier de țigani, d-na. prof. Elena Zamfir care mi-a oferit șansa de a participa la cercetarea din 1992, dl. prof. Vasile Burtea care este un model de interculturalitate și succes și, în mod deosebit, dl. prof. Cătălin Zamfir care m-a angajat la ICCV și mi-a sugerat să-mi găsec „o nișă” într-un domeniu relativ nou de cercetare. „Nișa” mea au fost copilul și femeia în familia de romi.

Un loc deosebit de important în definirea mea ca cercetător l-au avut colegii mei Sorin Cace, Mihai Surdu, Ionica Berevoiescu, Manuela Stănculescu, Ana Bleahu, Mircea Stănescu și Marian Preda alături de care am străbătut din casă în casă multe comunități de romi, am avut discuții uneori aprinse și ne-am negociat locul și rolul într-un grup de tineri cercetători preocupați de problematica populației de romi.

Nu în ultimul rând, această lucrare n-ar fi fost posibilă dacă dl. prof. Ioan Mărginean nu m-ar fi acceptat în programul său de doctorat cu o temă legată de copiii romi și dacă Sorin Cace - colegul și prietenul meu - nu m-ar fi ajutat să o public.

În toate comunitățile de romi, în adăposturi de carton, în corturi, în blocuri sau în palate am întâlnit copii și părinți în ochii cărora am citit deopotrivă speranță și disperare. În fața lor am simțit în egală măsură dorința de a schimba ceva și neputința de a o face. Și-atunci am decis să devin o voce: documentată, profesionistă și echilibrată (chiar dacă uneori pasionată) în speranța că cei care au puterea și datoria de a lua o decizie vor asculta...

Care a fost metodologia utilizată?

Aceasta este o întrebare dificilă în cazul acestei cărți pentru că lucrarea reprezintă, pe de o parte, sinteza propriei mele experiențe de cercetare din ultimii 15 ani. Pe de altă parte, însă, este și o analiză a tuturor celorlalte cercetări realizate în România post-revoluționară și care au avut ca subiect populația de romi.

Principalele concluzii ale studiului

Ultimul capitol al cărții mele se intitulează „În loc de concluzii - Un model de intervenție comunitară incluzivă și interculturală” și este un capitol de aproape 30 de pagini. Ca urmare, îmi este foarte greu să-l rezum în câteva propoziții. Dar, ca să nu vă rămân datoare ideile de bază sunt următoarele:

- a) O schimbare fundamentală în situația copiilor romi nu se poate realiza în afara comunității locale.
- b) Școala trebuie să aibă un rol central în acest proces de schimbare la nivel comunitar.
- c) Statul este încurajat să privească costul acestor proiecte comunitare ca pe o investiție în prevenirea problematicei / crizelor sociale.
- d) Problematika socială a comunității trebuie evaluată și soluționată în ansamblul său și în nici un caz pe criterii etnice. În opinia mea, șansele de soluționare a problematicei sociale a unei comunități sunt mai mari dacă criteriul de selecționare a beneficiarilor este sărăcia și lipsa de șanse, mai degrabă decât apartenența etnică. Această scurtă prezentare a concluziilor este din păcate, în egală măsură, în defavoarea cărții mele și în defavoarea cititorilor de aceea va încurajez cu căldură să citiți concluziile cărții.

Care sunt elementele de originalitate?

În primul rând am încercat să construiesc o imagine unitară a copilului în familia de romi utilizând toate cercetările realizate în ultimii 20 de ani. Apoi, am încercat să explorez - pe cât posibil - toate fețele problematicei copilului rom: economice, sociale, psihologice, culturale, legale ș.a.m.d. Rezultatul a fost că, în mod paradoxal, lucrarea nu este originală prin ceea ce a descoperit „in the field” ci prin imaginea completă pe care a creat-o utilizând datele deja existente. Sigur că există și elemente cu adevărat originale cum ar fi: perspectiva culturală și multi-culturală asupra dezvoltării umane, cu aplicație la copiii romi, teoria celei de-a treia culturi și o analiză aprofundată a legislației românești în domeniul protecției copilului din perspectiva conformării acesteia la principiile Convenției cu privire la Drepturile Copilului.

Nu în ultimul rând, modelul de intervenție prezentat în finalul cărții este un model original.

Viitoare cercetări?

După cum probabil știți, de cinci ani locuiesc în SUA și, din motive care țin de maternitate, de sănătate, de doctorat și, nu în ultimul rând, de criză, nu am reușit să mă angajez până în prezent. Sper însă să-mi găsesc de lucru în curând. În acest caz, viitorul proiect va fi determinat de viitorul loc de muncă. În cel mai rău caz însă (adică în eventualitatea că nu voi găsi de lucru prea curând), va mărturisesc ca îmi surâde ideea explorării emigrației românești din America (dacă tot am început discuția despre supraviețuire și succes...).

Vă mulțumesc pentru decizia de a-mi prezenta cartea în revista dvs. și pentru timpul acordat. Dacă cititorii dvs. doresc să mă contacteze o pot face pe adresa dana_costin@yahoo.com.

Vă mulțumim pentru colaborare!